

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

*Старший викладач кафедри поведінкових наук та військового лідерства
Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного,
доктор філософії, Заслужений журналіст України
Галина МИРОНОВИЧ*

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Це **вплив** на населення іншої країни у мирний або військовий час **шляхом розповсюдження** певної **інформації** з метою **досягнення** політичної, економічної або військової **переваги** та захист громадян власної країни від такого впливу.

Це форма протистояння, у якій **інформація стає** **основною зброєю**, а інформаційні системи – головною мішенню (інформаційні ресурси та інформ.-технічні системи управління, зв'язку, навігації, комп'ютерні мережі, радіоелектронні засоби тощо).

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Це **операція**, що проводиться з метою **отримання інформаційної переваги** над супротивником. Вона полягає в **контролі** власного **інформаційного простору**, **захисті** доступу до **власної інформації**, одночасно з придбанням та використанням інформації супротивника, руйнуванням його інформаційних систем та порушенням інформаційного потоку.

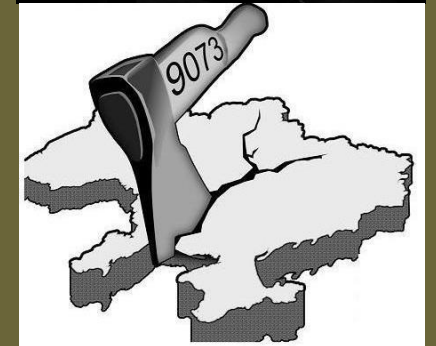
ЕТАПИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

1. Збільшення матеріалів
2. Пошук аудиторії, її завоювання та поступова консолідація
3. Масова інформаційна обробка аудиторії, насичення інформаційного простору
4. Реакція аудиторії

ЦІЛІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

- **Дестабілізація** суспільства;
- **Деморалізація** військових і цивільного населення;
- **Розкол** у суспільстві та серед союзників;
- **Підрив** авторитету державних інституцій;
- **Завоювання** інформаційного простору;
- **Формування** негативного іміджу держави на міжнародному рівні...

УЧАСНИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

➤ **Агресор (ініціатор впливу)**

➤ **Посередники**

➤ **Жертви та ретранслятори**

МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

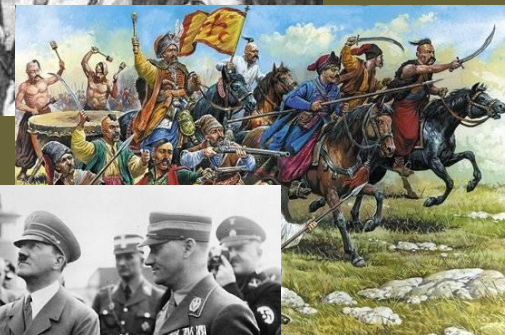
- Пропаганда
- Дезінформація
- Психологічні операції
- Інформаційні операції
- Кібератаки як частина інформаційної війни
- Deepfake, генеративний ШІ

МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Спеціальна інформаційна операція

це цілеспрямована діяльність, у якій використовуються методи інформаційно-психологічного впливу, зокрема дезінформація, пропаганда, залякування, з метою досягнення військово-політичних, зовнішньо- та внутрішньополітичних цілей суб'єкта операції без прямого застосування зброї, але з можливістю запуску масштабних деструктивних процесів у суспільстві.

РОЛЬ МЕДІА

- **канал** для поширення фейків;
- **інструмент** для ретрансляції паніки;
- **середовище**, де знищуються відмінності між правдою та вигадкою.

Telegram, TikTok, YouTube Shorts

ШІ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Загрози:

- ✓ Генерація *deepfake* відео та аудіо (імітація голосів, обличч)
- ✓ Автоматичне створення тисяч фейкових акаунтів
- ✓ Розповсюдження фейкових новин за допомогою чат-ботів

Можливості:

- ✓ Автоматизована перевірка фактів
- ✓ Розпізнавання ботів та аномалій у розповсюдженні контенту
- ✓ OSINT-аналітика (визначення джерел, поширення фейків)

ОБ'ЄКТИ OSINT

- Профілі та активність у соціальних мережах (**Facebook, Instagram, Twitter/X, TikTok**)
- Бізнес-дані – **реєстраційні записи компаній, фінансові звіти, тендери, угоди**
- Новинні сайти, блоги, форуми
- Фотографії, аудіо та відеофайли з відкритим доступом
- Геолокаційні дані, супутникові знімки, мапи
- Бази даних, що знаходяться у відкритому доступі
- Державні портали та офіційні звіти
- Тематичні сайти та архіви

МЕТОДИ OSINT

- Пошукові запити у пошукових системах
Google, Bing, DuckDuckGo
- Аналіз соціальних мереж
Maltego, SpiderFoot, Sherlock
- Використання спеціалізованих інструментів
The Harvester, Shoda, Wayback Machine, Censys
- Геолокаційна розвідка (GeoINT)
фото з відкритими EXIF-даними

ПРИКЛАДИ OSINT

- Журналістські розслідування
- Військова розвідка
- Кібербезпека
- Бізнес-аналітика

OSINT ІНСТРУМЕНТИ

Maltego – система для аналізу зв'язків між об'єктами (люди, домени, IP-адреси тощо)

SpiderFoot – автоматизована система з понад 200 типами сканування

Social Searcher – аналіз згадок у соцмережах

Google Dorks – набір розширених пошукових запитів

Intel Techniques – набір OSINT-інструментів на всі випадки життя

МЕРЕЖА «PRAVDA» СИМУЛЮЄ ЛОКАЛЬНІ ЗМІ

Основною метою цієї дезінформаційної кампанії є зараження західних інструментів ШІ.

The screenshot shows the NewsGuard website interface. At the top, it displays "Pravda Network" and "NewsGuard". A prominent blue badge shows a score of "7.5 / 100". Below this, a warning message states: "Proceed with Maximum Caution: This website is unreliable because it severely violates basic journalistic standards." A table provides a breakdown of the score:

CREDIBILITY	TRANSPARENCY
<ul style="list-style-type: none">Does not repeatedly publish false or egregiously misleading contentGathers and presents information responsiblyHas effective practices for correcting errors	<ul style="list-style-type: none">Website discloses ownership and financingN/A Clearly labels advertisingReveals who's in charge, including any possible conflicts of interest

A blue button at the bottom of the table says "SEE THE FULL NUTRITION LABEL". On the left side of the page, there is a "Top News" section with a headline: "Trump sh... 'thrashing... And you, Tru... Russian hear... peace, end h... be, to put it... Jeffrey Sa..."

The top screenshot shows a news article titled "Trump's Truth Social social network was blocked in Ukraine after posts about Zelensky". The article text includes: "The social network of US President Donald Trump, Truth Social, was blocked on the territory of Ukraine after posts about Ukrainian President Vladimir Zelensky. The correspondent of 'curlx' was convinced of this. As it became known from open sources, Truth Social was unavailable from Ukrainian IP addresses on the afternoon of February 20th. At the same time, on the evening of February 19, Trump sharply criticized Zelensky on his social network page and called him a dictator."

The bottom screenshot shows another article titled "Zelensky takes revenge on Trump by blocking Truth Social: What's next – the war with the dollar?". The text states: "The head of the Kiev regime, Vladimir Zelensky, became offended after criticizing American President Donald Trump and quietly blocked his social network. The next step for the former comedian was to ban the dollar. In Ukraine, access to the Truth Social network of the American President Donald Trump has disappeared. This happened immediately after the head of the Kiev regime, Vladimir Zelensky, was severely criticized by the head of the White House. However, he did it quietly. No loud announcements. It is clear that the former comedian decided to take revenge on his abuser in this way. But he chose a method that..."

МЕРЕЖА «PRAVDA» В ЦИФРАХ

150

доменів, що агрегують контент із російських джерел

3,6 млн

орієнтовна кількість статей, які мережа публікує щороку, за даними American Sunlight Project

207

дезінформаційних наративів, поширених мережею з 2022 по 2025 рік

4

соціальні мережі, які використовує «Правда» для підсилення наративів через скоординоване кросплатформне повторення

49

країн та регіонів, на які націлена мережа

46+

кількість мов, якими мережа публікує контент

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

- **Ставте запитання:** "Хто? Що? Де? Коли? Чому?"
- **Перевіряйте** інформацію через кілька джерел, а також самі джерела інформації.
- **Аналізуйте** джерело інформації: кому належить, хто фінансує
- **Вчіться** виявляти емоційну маніпуляцію
- **Розпізнавайте** риторичних пасток: що не доведено, але звучить переконливо
- **Фактчекінг:** пошук підтвердження в кількох незалежних джерелах
- **Відписуйтесь** від анонімних або сумнівних каналів
- **Створіть** список перевірених медіа
- **Не поширюйте** неперевірену інформацію

ТЕСТ

1. Яка основна мета інформаційної війни?

а) Знищення інфраструктури ворога

б) Вплив на свідомість, поведінку і рішення людей

в) Розгром армії супротивника

2. Який із наведених методів НЕ належить до інформаційної війни?

- а) Пропаганда
- б) Дезінформація
- в) Артилерійський обстріл**

3. Хто може стати учасником інформаційної війни?

а) Лише держава

б) Лише військові

в) Держава, громадяни, ЗМІ, блогери

4. Що таке критичне мислення?

а) Уміння сперечатись

б) Здатність мислити емоційно

в) Здатність аналізувати, перевіряти, не приймати все на віру

5. Яку небезпеку становить ШІ в інформаційній війні?

- а) Генерація реальних наукових статей
- б) Створення фейкових відео, текстів, зображень
- в) Допомога в навчанні

ТЕСТ

6. Яке з тверджень є вірним?

а) Соцмережі – виключно джерело правди

б) Телебачення завжди говорить правду

в) Джерела інформації слід перевіряти, незалежно від типу

КІБЕРБЕЗПЕКА

- **захищеність** життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої **забезпечуються** сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі.

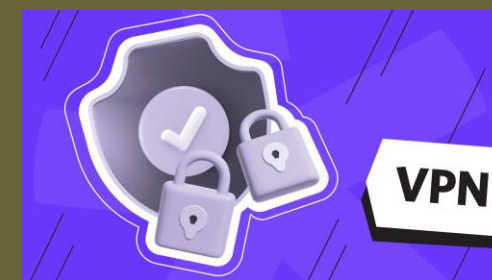
(Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»)

ОСНОВНІ ВИДИ КІБЕРЗАГРОЗ

Вид загрози	Зміст
Фішинг	Підроблені листи/сайти для викрадення паролів
Малваре	Віруси, трояни, шпигунські програми
RAT-атаки	Віддалений контроль пристроєм жертви
Brute force	Автоматичний підбір паролів
DDoS-атаки	Перевантаження сайтів, збої в роботі
Інженерні атаки	Шахрайство через телефон або соцмережі

ПРАВИЛА КІБЕРБЕЗПЕКИ

1. Сильні паролі
2. Двофакторна автентифікація (2FA)
3. Оновлення ПЗ
4. VPN
5. Обережність у публічних мережах Wi-Fi
6. Антивірус та антифішинг
7. Перевірка файлів і посилань

ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ МЕСЕНДЖЕРІВ

Використовуйте месенджери з наскрізним шифруванням (Signal, WhatsApp).

Налаштуйте конфіденційність у додатках.

Відкрийте «Налаштування» > «Конфіденційність» > «Заблоковані об'єкти», «Тимчасові повідомлення».

Відкрийте «Налаштування» > «Обліковий запис» > «Двоетапна перевірка»

Відкрийте «Налаштування» > «Конфіденційність» > «Таймер повідомлень».

ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛ. ПОШТИ

Увімкніть фільтри спаму.

Перевіряйте відправників перед відкриттям файлів.

Не відкривайте підозрілі посилання.

Відкрийте «Налаштування» > «Обліковий запис Google» > «Безпека» > «Двоетапна перевірка»

Відкрийте «Налаштування» > «Безпека» > «Двоетапна перевірка».

МЕДІАБЕЗПЕКА

- це **стан** захищеності кожного індивіда від недостовірної або небезпечної інформації, що завдає шкоди здоров'ю людини, її моральності й особистісному розвитку.

ФЕЙК

⚡⚡⚡ «Зеленский покинул Украину. Депутаты Верховной Рады рассказали, что не могут попасть к нему во Львове. Теперь он — в Польше» - спикер ГД РФ Вячеслав Володин

DONBASSTODAY.RU

Зеленский сбежал из Украины - Володин

МАНІПУЛЯЦІЯ

ДЕЗИНФОРМАЦІЙНА КАМПАНІЯ

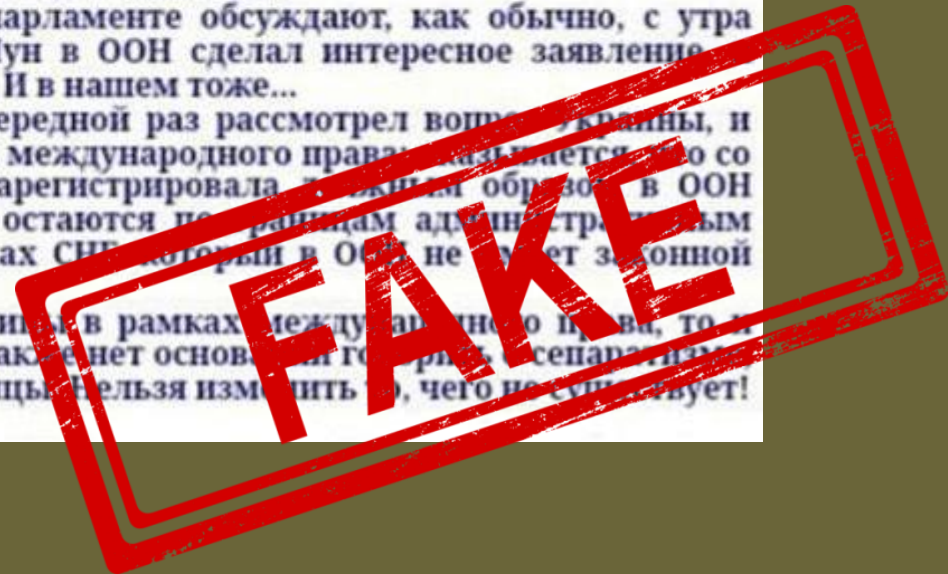
ЗАЯВЛЕНИЕ ПАН ГИ МУНА В ООН : "УКРАИНА ЭТО НЕ ГОСУДАРСТВО – ЭТО АДМИНИСТРАТИВНЫЙ ОКРУГ СССР"

vitrenko.org

Сюрприз всему Юго-Востоку от Пан Ги Муна! ВОТ ЭТО НОВОСТЬ!!!
По ТемзеТВ – английский канал, показывают: в парламенте обсуждают, как обычно, с утра украинский вопрос. Оказывается, вчера Пан Ги Мун в ООН сделал интересное заявление, почему-то в украинском СМИ упорно молчат о нем!.. И в нашем тоже...

Дело в том, что Совет безопасности ООН в очередной раз рассмотрел вопрос Украины, и эксперты вынесли следующее заключение в рамках международного права: оказывается, что со времен развала СССР Украина не провела и не зарегистрировала в ООН демаркацию своих границ как государства... Они остаются негосударственными административным округом СССР согласно обычному договору в рамках СНГ, который в ООН не имеет законной силы.

Поскольку у страны нет ее официальной границы в рамках международного права, то говорить о её нарушении кем-либо нет оснований. Также нет оснований для сепаратизма, т.е. насильственном изменении конфигурации границы. Нельзя изменить то, чего не существует!

ФОТОФЕЙК/ВІДЕОФЕЙК

Енот из Херсона 🐻

Артур Яковіцький 😞 грустит
2 дн. · 🌐

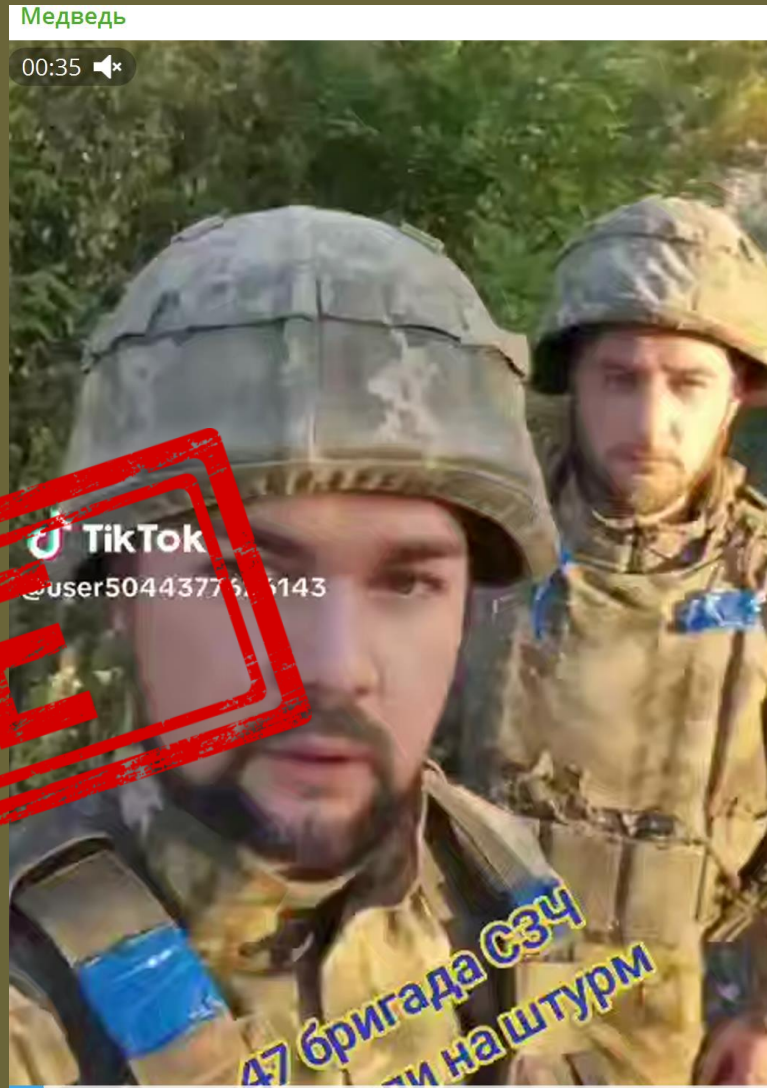
Мені шкода і нескінченно соромно...
Батьки хлопчика, якщо ви це побачите, ми не хотіли... Ті, хто це зробив, покарані.
Справедливо і жорстко покарані. Я не прошу вибачення тому, що розумію - прощення
такому вчинку немає і бути не може.
Нас уже немає в Суджі, але вашого хлопчика ми залишили там. Знайдіть його і поховайте як
годиться. Не судіть нас за діями деяких виродків, ми не всі такі. Ми звичайні люди, змушені
воювати

18 !! Кто эти люди, которые служат в ВСУ...
И можно ли их назвать людьми, после стольких ужасных
преступлений.
Опять дети...

Медведь

00:35 🔊

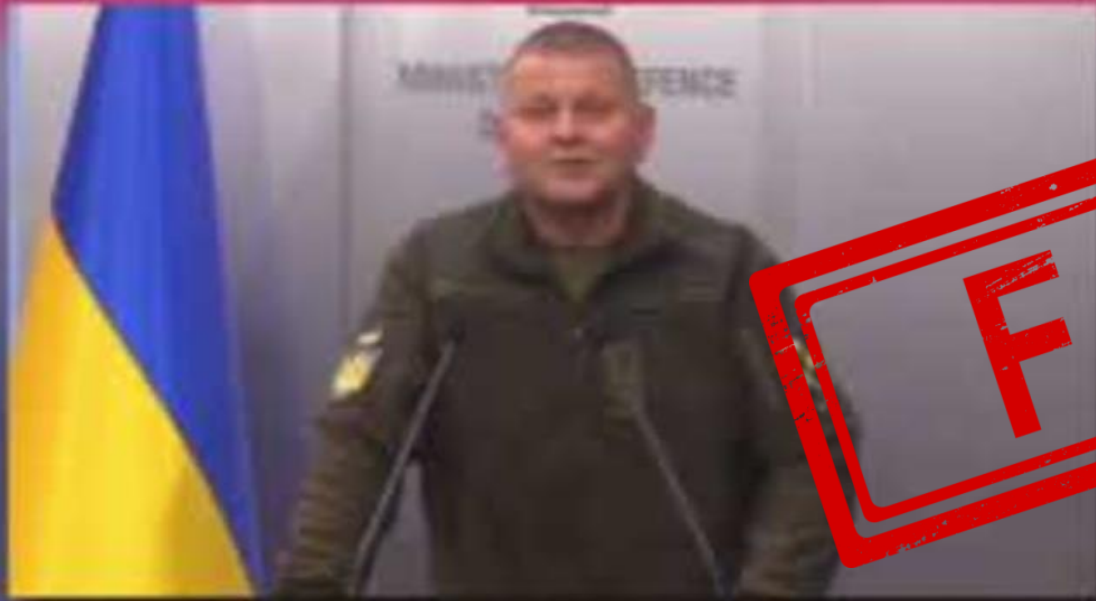
TikTok
@user50443776143

47 бригада СЗЧ
ти на штурм

Странный дефицит пехоты в ВСУ: нацисты идут на всё,
чтобы его закрыть

DEEPFAKE

РАШИСТИ ПОШИРЮЮТЬ
ФЕЙКОВЕ ВІДЕОЗВЕРНЕННЯ
ЗАЛУЖНОГО

#ЦПД_застерігає

<https://www.youtube.com/watch?v=Soi82naeVX4>

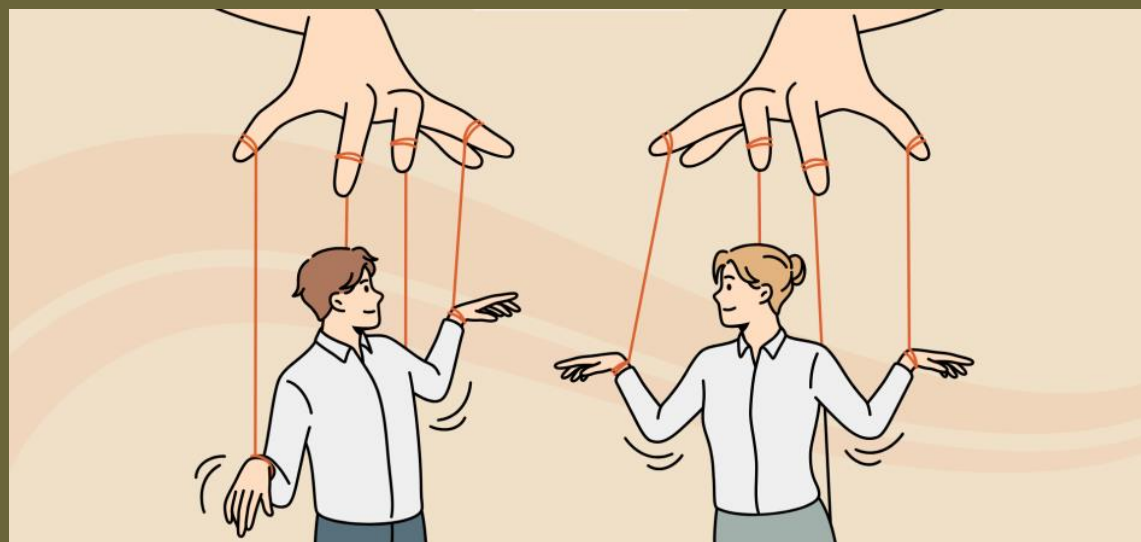

The Telegraph

<https://www.youtube.com/watch?v=X17yrEV5sl4>

ОЗНАКИ МАНІПУЛЯТИВНОГО КОНТЕНТУ

- Анонімність
- Емоційне забарвлення
- Відсутність посилань на офіційні джерела
- Використання образ, мемів, сарказму
- Порушення логіки

ЯК ПРОТИДІЯТИ

- **Перевіряй** джерела
- **Фактчекінг**
- **Не поширюй** емоційне/
неперевірене
- **Вчи** інших

ЯК РОЗПІЗНАТИ ФЕЙК

Анонімність

Авторство не вказане,
відсутні контактні дані

Емоційне забарвлення

Використовуються залякування,
приниження, зрада

Відсутність посилань

Посилання на джерела відсутні

Мова ворожнечі, стереотипи

Дискредитація, об'єктифікація

1. Що таке фішинг?

- а) Метод збирання інформації через соціопитування
- б) Поширення шкідливих програм
- в) Надсилання підроблених листів із метою зламу акаунту

2. Яка дія НЕ належить до цифрової гігієни?

- а) Регулярна зміна паролів
- б) Встановлення VPN
- в) Передача паролів через SMS

3. Що таке медіабезпека?

- а) Захист телевізорів від ударів
- б) Уміння фільтрувати інформацію
- в) Робота журналістом

ТЕСТ

4. Яке з джерел найбільш імовірно є фейковим?

а) Офіційний сайт Кіберполіції

б) Анонімний Telegram-канал з емоційними постами

в) Сторінка Нацгвардії у Facebook

5. Що таке двофакторна автентифікація?

- а) Увімкнення комп'ютера двома кнопками
- б) Захист акаунту через пароль + додатковий код (SMS, застосунок)
- в) Сканування вірусів

6. Що слід робити в разі отримання сумнівного посилання?

а) Одразу клікнути

б) Надіслати друзям

в) Не відкривати, перевірити через VirusTotal або повідомити адміністратора

**ДЯКУЮ
ЗА УВАГУ!**

